

„KRESY - PODRÓŻ SENTYMENTALNA”

Korespondentka - odkryty list - karta korespondencyjna - karta pocztowa - kartka z widokiem -widokówka. Wszystkie te nazwy określały na przestrzeni nową formę korespondencji i utrzymywania kontaktów i wymiany informacji między ludźmi, która po raz pojawiła się w roku 1865 jako projekt karty przeznaczonej do korespondencji - otwartej, bez koperty. Za wcześniejszą ich postać badacze kultury uważają zaproszenia na bale, przyjęcia, karnety gratulacyjne i świąteczne.

Już w 1865 roku generalny poczmistrz króla pruskiego Wilhelma I dr Heinrich von Stephan zgłosił propozycję wprowadzenia do obiegu kartki bez koperty. Pierwsza kartka nie miała jeszcze żadnej ilustracji, jedynie napisy w języku niemieckim i węgierskim: Correspondenz Carte i Levelezosi.

Nadrukowany był również znaczek z podobizną Franciszka Józefa. W roku 1872 pojawiła się na karcie ilustracja, pod którą lub wokół niej zapisywano treść - druga strona przeznaczona była wyłącznie na adres. Rosnąca popularność pocztówek sprawiła, że pojawili się zbieracze - filokartyści - zaś zbieranie kart z widokami z różnych miejsc pobytu, podróży i zamieszkania stało się ulubionym zajęciem turystów i podróżników. W roku 1899 w Krakowie zorganizowano I Słowiańską Wystawę Kart Poczтовых, na której 182 kolekcjonerów pokazało 30 000 egzemplarzy. W roku następnym w Warszawie podczas Pierwszej Wystawy Kart Poczтовых eksponowano już 60 000, wystawę obejrzało 16000 osób. Podczas jej trwania ogłoszono konkurs lingwistyczny którego celem było jednowyrazowe określenie korespondencji przesyłanej na kartoniku. Zgłoszono jak twierdzą niektórzy badacze prawie 300 propozycji. Oto niektóre z nich: nibylist, niezalepka, zwiastunka, bezkopertka, otwartolist, pisanka, zawidek, półlistek, wiadomostek. Członkowie redakcji Słownika języka polskiego wybrali 5 propozycji z których najwięcej głosów Komisji konkursowej otrzymała nazwa pocztówka, okazało się, po otwarciu koperty z godłem „Maria z B.”, że twórcą tej nazwy był Henryk Sienkiewicz.

W dzisiejszych czasach „korespondentki” stanowią znakomite źródło wiedzy o miejscach i czasach „minionych”. Karty pocztowe nie tylko przekazywały treści, pozdrowienia, pokazywały miejsca, ale bardzo często miały narodowo-patriotyczny charakter, znakomicie wypełniały zadania podtrzymywania narodowego ducha w zniewolonym społeczeństwie, pod zaborami przez obce mocarstwa. Właśnie ta forma ilustracji i grafiki, docierająca do szerokich mas społeczeństwa.

Szczególnie istotne było to na obszarach Kresów Południowo-Wschodnich Rzeczypospolitej. Zachwycamy się pięknem widoków i ilustracji „miejsc utraconych” obiektów architektonicznych, budowli, placów, ulic, miejsc historyczne bezcennych dla uczuć patriotycznych Polaków przedstawianych w różnych technikach litodruku, grafiki i fotografii. Piękne grafiki, zdjęcia projekty pokazywały piękno Ziemi Rzeczypospolitej krzewiły miłość do Ojczyzny, rozbudzały uczucia patriotyczne dla Polski.

Chciałbym jednak zachęcić do spojrzenia również na drugą stronę pocztówki - część przeznaczoną na korespondencję, której lektura dostarcza wiele emocji i wiedzy o życiu codziennym, relacjach między ludźmi końca XIX, początku XX wieku, okresach wojen światowych i okresie międzywojennym. Szczególnie ważne wydaje mi się to dla nas - społeczeństwa żyjącego w dobie szybkiej wymiany informacji, internetu, SMS-ów i masmediów.

Krzysztof Tomczyk